

mei 2007

nieuwsbrief nr. 4

Afscheid van PMOV

Tekst: Heleen van Haften

'Gewoon Ongewoon Boer Zijn!' Dat was de passende titel van het PMOV-boek én van de themadag waarmee de vereniging PMOV, ofwel het P(latform) (M)inderhoudshoeve, (O)ssekampen, (V)elVanla, op 8 februari haar mooie bestaan van ongeveer zeven jaar op feestelijke wijze afsloot.

De dag markeerde ook de overgang van PMOV naar de Aquarius Alliance, de netwerkorganisatie voor nieuwe landbouw die breder en dieper gaat dan PMOV en daarmee een waardig vervolg is. Zoals altijd was het weer een zeer inspirerende dag!

Wat was het PMOV? 'Het was een groep boeren', staat in het boek, 'die op een bepaald moment gezegd hebben: het moet anders. Ze hebben de daad bij het woord gevoegd ondanks de soms verregaande consequenties van hun anders denken en doen. Die boeren geloven niet alléén maar in ongebreidelde schaalvergroting en harde cijfers. Ze luisteren naar hun vee, hun land en de natuur, maar vooral naar zichzelf. Zeven jaar lang zijn deze boeren bij elkaar gekomen op elkaars bedrijven en tijdens studiedagen om ervaringen uit te wisselen. Dat leidde tot leuke dagen, maar vooral ook tot een band. En langzaam maar zeker beginnen meer mensen, boeren en burgers zich te realiseren dat de rebellenclub vaak gelijk had.'

Het programma van 8 februari was eigenlijk een dwarsdoorsnede van wat in de loop der jaren aan onderwerpen de revue is gepasseerd. Sjoerd Smits van adviesbureau Lucel had een prachtige presentatie over bodemleven, mineralen, de balans tussen nuttige en ziekteverwekkende bacteriën, schimmels en aaltjes. José Hoogeveen, fysiotherapeute en acupuncturist, liet zien hoe je nieuwtijds geneeskunde kan herkennen, welke energetische stromen en invloeden er zijn in en rond je lichaam, en wat je er mee kunt. Zaken die direct van toepassing zijn op jezelf als mens maar ook op je bedrijf en hoe je met voedsel omgaat.

Hans Schiere presenteerde het boek 'Gewoon Ongewoon Boer Zijn', waaraan hij en Harm Janssens afgelopen maanden hard gewerkt hebben. Het boek is een zeer gevarieerde verzameling ervaringskennis en inzichten, geschreven door diverse PMOV-leden. Quotes als 'De voordelen van kleigrond zijn dat ze niet de nadelen van zand- en veengrond heeft' en 'met een bolle lepel kun je niet veel soep eten', geven goed de sfeer van het boek weer. Zowel praktijk als theoretische achtergrond komen mooi in beeld (zie ook rubriek Boeken). Ook zette hij Rinske Schiere in het licht, die al deze jaren het PMOV als vrijwilliger ondersteund heeft.

De PMOV voorzitter Harm Janssens zette op voortreffelijke wijze - aan de hand van stripboeken - Jaap van Bruchem neer als grondlegger en inspiratiebron voor PMOV. Vele andere 'kopstukken' werden bedankt voor hun bijdragen aan dit platform. Al met al een waardige afsluiting van een boeiend tijdperk.

Van het bestuur: Met beide benen op een gezonde bodem

Tekst: Jelleke de Nooy, coördinator Aquarius Alliance netwerkorganisatie

We zijn nog een hele jonge club: krap een jaar oud, als een peuter die leert lopen en daarbij soms flink op zijn neus valt. Wie zijn we? Wat willen we? Waar lopen we naar toe?

Dit soort vragen leven bij partners van de Alliance, maar ook bij mensen die misschien wel partner zouden willen worden, maar niet goed weten wat dat inhoudt. Waren er daarom te weinig aanmeldingen voor de geplande themadag op 21 april? Reden te meer om samen meer helderheid te scheppen.

Wat is de Aquarius Alliance netwerkorganisatie? Dat zijn de partners, die met elkaar de kennis en ervaring van deze vernieuwende land- en tuinbouw delen én verder ontwikkelen. Gewoon door het werk dat ieder doet. Boer, adviseur, tuinder, zorglandgoed-beheerder of landjuweel-ontwikkelaar, compost- of quantec-adviseur, ecotherapeut, healer of cursusgever, global scaling-, chroma- of bodemdeskundige, nieuwsbriefschrijver, natuurvoedingsconsulent, kefirproducent, administratie, ieder werkt

op zijn of haar manier aan deze nieuwe bewuste, gearde, coherente land- en tuinbouw, vitale levensmiddelen en een groene economie.

Nu zijn we met 30 partners, maar er zijn natuurlijk al meer ondernemers die deel uitmaken van deze groeiende Community of Practise, zoals dat zo mooi heet: een gemeenschap van mensen met ervaringskennis. Als er eind dit jaar 100 partners zijn hebben we voldoende kwaliteiten en capaciteit in huis om als een soort nieuwtijds LTO te werken. Er kunnen dan studiegroepen zijn over een thema waar een partner mee verder wil, bijvoorbeeld het gebruik van koper, hout en koolstof om de bodem te verbeteren (zie column Jaapacadabra). En projecten die door partners worden opgezet. Ook intervisiegroepen zijn mogelijk.

En de lezer, die vriend of vriendin is van de Stichting Aquarius Alliance is of wil worden? Die draagt al dit werk én de producten die daaruit voortkomen (gezonde levensmiddelen, gezonde land- en tuinbouw) een warm hart toe en investeert daarin, met geld of aandacht of vrijwilligerswerk, of alledrie. Doen jullie mee om met elkaar kennis, ervaringen en ideeën uit te wisselen? Dat doen we graag op de ontmoetingsdag op 9 juni.

Deze nieuwsbrief heeft het thema gekozen waar het uiteindelijk allemaal om draait: een gezonde bodem. Want dat is wat we willen met de Alliance: met beide benen op de grond iedereen uitdagen een steentje (schepje compost) bij te dragen aan een gezonde bodem - letterlijk en figuurlijk - en dus een gezonde aarde!

JAAPACADABRA: De gouden ploeg

Tekst: Ellen Winkel

Een laagje rijp heeft het weiland witgeschilderd op de ochtend dat Jaap van Bruchem bij me op de koffie komt. Een vraag komt bij me op: "Wat denk je, zouden de ijskristallen op een evenwichtig weiland, dat goed in zijn energie zit, er anders uitzien dan de kristallen op een 'gestresst weiland'?" Jaap hoeft over het antwoord niet lang na te denken: "Die zullen er ongetwijfeld anders uitzien. Maar ze veranderen ook als jij straks dat weiland inloopt om een foto te maken. Jouw vrouwelijke energie heeft ook invloed. Masaru Emoto* heeft ooit een foto laten maken van zichzelf en zijn vrouw in een sneeuwbus. De sneeuwvlokken vlakbij de vrouw hadden een andere vorm - rond - dan de sneeuwvlokken dicht bij hem - hoekiger."

Wij westerlingen houden ons over het algemeen niet zo bezig met mannelijke en vrouwelijke energieën, met yin en yang. Melkveehouder Paul Blokker doet dat wel degelijk, lasen we in de vorige nieuwsbrief. De bodem moet, aldus Paul, bij voorkeur zeventig procent vrouwelijke energie bevatten, maar in Nederland blijft dit percentage vaak onder de tien.

Jaap sluit daarbij aan: "Ik heb ooit een verhaal gehoord over een 'gouden' ploeg, die men gebruikte in Duitsland en Oostenrijk**. Op akkers bewerkt met die ploeg stonden de gewassen er gezonder bij dan elders en de opbrengsten waren hoger. Deze ploeg had koperen risters en een houten frame, typisch vrouwelijke elementen. Maar koper is erg onhandig. Het is te zacht dus het slijt veel te snel. Dus gingen boeren zich bezinnen op andere manieren om die 'koperkwaliteit' aan de grond toe te voegen. Ook in Nederland zijn boeren daarmee aan het experimenteren. Ze nemen een koperen pijpje, vullen het met koolstof - een bij uitstek vrouwelijk element - en sluiten het aan beide zijden af met een beukenhouten prop (de beuk is een yin boom). Dat pijpje bevestigen ze op hun ploeg of op andere machinerieën. En het had nog effect ook. Het gras kleurde beter en de mest werd sneller verteerd met het koperen pijpje op de drijfmestinjecteur."

Voor wie dit verhaal te zweverig overkomt: ook in de tastbare, stoffelijke kant van de bodem

kun je de vrouwelijke en mannelijke elementen terugvinden. Jaap legt uit: "In een levende bodem is de biomassa (organische stof) de drager van de koolstof (yin, vrouwelijk, vormt de ruggengraat van organische macromoleculen). Aan de andere kant heb je de minerale zand- en kleibodems, die de dragers zijn van het silicium (yang, mannelijk). Bodems die arm zijn aan organische stof blijken meer yang dan yin. Ze zijn meer mineraal dan organisch, meer dood dan levend. Zo'n bodem staat niet langer te boek als Moeder Aarde. Een yang bodem stoot als het ware het wortelstelsel van de planten (yang) af. Daardoor gaan de gewassen oppervlakkiger wortelen. Een gezonde bodem leeft en levert gezondere, meer vitale gewassen."

* Masaru Emoto is een Japanse wateronderzoeker die tienduizenden foto's van ijskristallen heeft gemaakt. Gebed, liefdevolle aandacht, positieve en negatieve woorden en verschillende soorten muziek hebben invloed op de vorm (schoonheid) van de kristallen

** Zie onder meer in *Das Wesen des Wassers* - Victor Schauberg - ATVerlag - Baden & München.

Vrienden van Aquarius Alliance: Jaap Bakker en Adri Misset

‘Humus is de ziel van de bouwvoor’

Tekst: Ellen Winkel met dank aan Maaike Boschloo en Bruno van der Dussen

Jaap Bakker (84) en Adri Misset (71) zagen in hun lange leven de landbouw moderniseren: hoe meer bestrijdingsmiddelen, hoe meer ziektes er verschijnen. Hoe meer herbiciden, hoe hardnekkiger de onkruiden die overbleven. Met hart en ziel blijven ze zich inzetten om de landbouw, en dus de bodem, gezonder te maken.

‘Het gaat mij en veel boeren allereerst om de aarde, de bodem. Als je die goed verzorgt, zal het voedsel ook gezond zijn’. Dit citaat uit het boek van Willy Schilthuis (75 jaar BD-landbouw in Nederland) geeft voor Jaap Bakker en Adri Misset de kern weer: “Dat is precies wat ook ons beweegt om ons hele leven bezig te zijn met gezonde landbouw en met compostering. Dat is het vruchtbaar maken en houden van de grond. De basis van al het leven is onze bouwvoor, de eerste 20 cm van de bodem. De bouwvoor is de levende huid van Moeder Aarde. Als we die niet goed verzorgen, gaat het fout. Als een bodem uit zijn evenwicht is, kan die met goede compost weer in evenwicht worden gebracht. En daarmee wordt de kwaliteit van onze voeding alleen maar beter.”

Bronsweg

In 1947 begon tuinderszoon Jaap Bakker met compost maken. Hij werkte toen op de Volkshogeschool in Bergen. Via Ehrenfried Pfeiffer, die een leerling was van Steiner, leerde hij veel over composteren en het maken van preparaten. Zes jaar later trad hij in dienst van het Ministerie van LNV, waar hij 32 jaar als voorlichter bij de Plantenziektkundige Dienst heeft gewerkt. Hij maakte de opkomst van de chemische ziekten onkruidbestrijding mee en zag hoe het aantal ziektes zich minstens even snel uitbreidde als het aantal chemische middelen: “Vroeger had je zes virussen in de tulpen, nu zijn het er meer dan 20.”

De opleiding die hij bij dit werk kreeg was fantastisch, vertelt Jaap, maar hij ging zich er steeds minder thuis voelen. “We keken naar de effecten van chemische middelen. We hadden – ik niet alleen, hoor, we waren met een man of twaalf – heel veel aanmerkingen. Op een gegeven moment ging de bestrijdingsmiddelenindustrie dit onderzoek financieren en mochten we alleen de positieve dingen vertellen. Uiteindelijk mocht ik niet meer praten. Toen ben ik met vervroegd pensioen gestuurd.” Inmiddels was land- en tuinbouwer Adri Misset in zijn leven gekomen. Al was ze opgegroeid in het gezin van een drukker, ze voelde zich heel sterk verbonden met de landbouw, vooral de veehouderij. Ze had op verschillende veebedrijven meegewerkt en hield ervan de koeien te melken. “Daarom kan ik nog altijd goed met veehouders praten.”

Een nieuwe levensfase brak aan toen Jaap en Adri eind tachtiger jaren de excursies naar de biologische tuinbouwbedrijven

aan de Bronsweg in Lelystad konden verzorgen en er een huis met een hectare land konden pachten. “Duizenden bezoekers hebben we ontvangen. Maar in 1994 startte het Centrum voor Biologische Landbouw en is al het werk daarheen gegaan. Wij zijn ons toen gaan specialiseren in composteren en het maken van chroma’s. We gingen op cursus in Oostenrijk bij de familie Lübke. Zij hadden na het overlijden van Pfeiffer zijn hele erfenis gekregen (boeken, lezingen, verslagen van proeven, aantekeningen, etc.) en hadden zodoende een hele goede manier van compost maken ontwikkeld. Samen zijn we er zes keer geweest, Adri is nog twee keer geweest, zij heeft de hele opleiding afgemaakt. En zo zijn we zelf begonnen met een demonstratietuin, waar we allerlei proeven met compost en chroma’s konden laten zien.”

Schone sloten

Ze trokken bezoekers aan van over de hele wereld en hadden prachtige ontmoetingen. “Weet je nog die blonde jongen uit Argentinië?” vraagt Adri stralend aan Jaap. “En die twee jongens uit Ivoorkust. Ze waren drie weken in Wageningen geweest en hadden robotstallen en ik weet niet wat allemaal gezien. Toen kwamen ze bij ons en zagen hoe wij compost maakten. ‘Waarom zijn we hier niet eerder heen gestuurd?’ riepen ze uit. ‘Hier kunnen we wat mee in ons land.’ Toen ik zei dat we in onze tuin geholpen worden door de natuurwezens keken ze me eerst met grote ogen aan. ‘Gelóóf jij dat?’ ‘Jazeker.’ Toen omhelsden ze ons en gaven een dikke knuffel, zo blij waren ze dat er in Europa ook mensen waren die zo dachten. Het is een

van onze mooiste herinneringen. En Sjoerd Smits bleef drie weken bij ons. Hij wilde echt alles weten en kreeg daarna de gelegenheid om bij Van Iersel fantastische compostproeven te doen.”

“Ook vanuit Japan kwamen veel bezoekers. Masuro Emoto, de onderzoeker van waterkristallen, is een paar keer geweest (zijn dochter woont in Nederland). Hij was laaiend enthousiast over de chroma's. En wij zijn in 1999 uitgenodigd naar Japan. Zo zijn we aan de bacterie gekomen die zorgt voor een betere compostering. De Japanners bleken dat bacteriepreparaat te hebben ontwikkeld op aanwijzingen van Pfeiffer.”

Een groot succes boekten Jaap en Adri bij een groep (gangbare) bollentelers in Noord Holland, die problemen hadden met hun afval, voornamelijk schillen van het bollenpellen en afdekstro. Op advies van Jaap zijn ze gaan composteren. “Een loonwerker heeft nu drie grote compostmachines draaien die bij een veertigtal bollenboeren de compost verwerken, een investering van ruim 200.000 euro per machine. Dat hebben ze samen opgebracht. Het is een enorm succes.”

Eigenlijk mocht het niet volgens milieuregels om het afval op die manier op eigen bedrijf te verwerken. Maar het Hoogheemraadschap kwam de hopen pas op het spoor toen ze zich verbaasd afvroeg waarom de sloten opeens zo opvallend veel schoner waren. Ze besloten daarom de hopen te gedogen en dat doen ze nu nog.

Naast het compost maken zorgden Jaap en Adri ervoor dat de methode van het maken van chroma's meer bekendheid kreeg. Pfeiffer heeft de chromatografie ontwikkeld, waarmee Eugen en Lili Kolisko op aanwijzingen van Steiner waren begonnen.

Chroma's

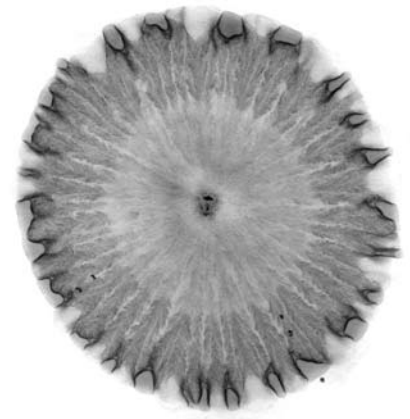
Jaap legt uit: “Chroma's maken gaat via een bepaalde filtermethode met uiterst verdunde oplossingen van zilvernitraat en natronloog. Het beeld dat op deze manier ontstaat, geeft de kwaliteit van de bodem en de compost weer. Een chroma maakt dus in feite de levenskrachten, de levensenergie van de bodem zichtbaar. Je kunt aan de chroma's zien hoe ziek een bodem kan zijn, bijvoorbeeld door het gebruik van kunstmest, maar vooral door drijfmest. Die is heel slecht voor de grond. Zeker 90% van de landbouwgrond bestaat uit een verziekte bodem.”

“Het voordeel van de chromatografie is dat de methode vrij eenvoudig is. Iedereen kan het leren. Elke boer zou bij wijze van spreken zijn eigen grond en ook zijn eigen voedselproducten kunnen testen. Aan een chroma is enorm veel af te lezen. Het centrum van de chroma geeft de toestand van de vaste stof weer. De ringen daaromheen de toestand van het vloeibare en het gasvormige. De buitenste rand geeft de toestand van het geestelijke, de warmte weer. Een plant heeft de vier elementen nodig om te groeien: aarde, water, lucht en vuur. Anders gezegd: het fysieke lichaam, de materie en het levenslichaam en de astrale en geestelijke kwaliteit of 'informatie'. Wanneer de bodem verstoord is, zie je dat aan een chroma. Een chroma van een zieke bodem is in het centrum zwart. Een gezonde bodem is doorlicht. Dit wordt veroorzaakt door micro-organismen.”

Pfeiffer zei dat het interessante van de humus het geestelijke is, vertelt Jaap: “En dat komt in de chroma's tot uiting in de vorm van donkere stippen in de buitenste ring. Dat is in feite het energieveld van de humus en van de eiwitten die in de humus zitten. Daarom kun je stellen dat de humus de 'ziel' van de bouwvoor is. De humus legt de verbinding tussen het

geestelijke en het stoffelijke, de idee en de materie. Net zoals bij de mens de ziel de brug vormt tussen het lichamelijke en het geestelijke. Wanneer de bodem niet in staat is de verbinding tussen het stoffelijke en het geestelijke te leggen, ontstaan plantenziektes. Want de plant krijgt dan onvoldoende 'informatie'

van een universeel plantenwezen dat tijdens de groei van die plant via zijn levenslichaam werkzaam kan zijn. En daardoor krijgen mens en dier via het voedsel ook te weinig 'informatie'. Als wij geen goede voeding krijgen, dan krijgen wij onvoldoende 'informatie' uit de kosmos, het energieveld van de planeten- en sterrenwereld. Wil je een gezonde bouwvoor hebben, dan moet je werken met goede compost.”

Shockerend

Tijdens een cursus stuitten ze op een compostmonster uit Rotterdam dat een shockerende chroma bleek te vertonen. Adri: “We schrokken ons rot! Wat was er met die compost aan de hand? Lichtkrachten waren totaal afwezig. Later bleek dat in die compost genetisch gemanipuleerde tomatenplanten uit een proef terecht waren gekomen, clandestien natuurlijk, want die hadden vernietigd moeten worden. We hebben toen meerdere proeven gedaan met genetisch gemanipuleerde gewassen met zorgwekkend resultaat. De verbinding met de kosmische energie is ernstig verstoord. Het geestelijke, het scheppende, kan zijn werk niet meer doen.”

De invloed van genetisch gemanipuleerd voer houdt niet op bij de maag van de koe. Ook chroma's van de mest én de melk laten een negatieve invloed zien, en vervolgens de bodem, waarop deze mest is uitgereden. En ook het kuilvoer dat op deze bodem heeft gegroeid. “Genenmanipulatie,” zo stellen Jaap en Adri, “is de grootste bedreiging op aarde. Het sluipt overal binnen. Er zijn veel kinderen allergisch voor melk. Maar het is niet de melk waar ze niet tegen kunnen, ze zijn allergisch voor de genetisch gemanipuleerde maïs die de koeien hebben gegeten, voor de informatie uit die maïs die in de melk aanwezig is. Japanse kinderen krijgen genetisch gemanipuleerde soja te eten. Het blijkt dat hun hersenen zich slecht ontwikkelen en ze worden agressief. Ze presteren niets meer in de gymles. Daar is in Japan een onderzoek over gepubliceerd.”

Wat zou er in de toekomst moeten gebeuren? Jaap en Adri hoeven over die vraag niet na te denken: “Mensen bewust maken. Boeren verdienen meer waardering en meer vertrouwen. Wie voedsel produceert voor zijn medemens moet de gelegenheid krijgen om dat op een goede manier te doen. Consumenten en boeren moeten zich samen inzetten voor goed voedsel. Voeding is meer dan maagvulling. Goede voeding voedt. Die bewustwording, van boeren samen met consumenten, wordt door de Aquarius Alliance goed opgepakt. Dat ondersteunen wij van harte.”

In dit artikel heeft Ellen Winkel met toestemming stukken overgenomen en bewerkt van het artikel 'Een leven lang te midden van compost', dat is verschenen in Dynamisch Perspectief jan-febr 2001, geschreven door Maaïke Boschloo en Bruno van der Dussen.

Aquarius Alliance & consument

In deze rubriek belichten we een bedrijf dat op een bewuste manier produceert. Consumenten kunnen daar nu al de vruchten van plukken.

Voedsel van levende bodems

Tekst: Annet van Hoorn, met dank aan Paul Blokker, Toon Jansen en Sjoerd Smits

Diabetes, overgewicht en gedragsstoornissen nemen hand over hand toe. De zorg over de gezondheid van ons voedsel stijgt. Waar komt het eigenlijk vandaan, en is ons voedsel wel te vertrouwen? Over de macht en machteloosheid van de 'consumens'.

Een wortel die gestaag maar soepel door de holle ruimtes in de bodem naar beneden dringt, en wortelhaartjes uitstrekt die steeds langer worden. Beelden van een theeplantage waar tussen de rijen theeplanten dikke lagen halfverteerde bladeren worden gespreid. De vertelstem legt uit dat hier tien jaar geleden nog een vuilstortplaats was.

Deze beelden uit de Japanse documentaire *Life in the Soil* illustreren mooi wat de afvalmaatschappij veroorzaakt en hoe met hulp van de mens dode bodems anderzijds in staat zijn weer snel tot leven te komen. Nauwelijks een film die Nederlandse consumenten zullen kennen, of zullen willen zien – immers, het belang van een vruchtbare bodem is meer een zorg voor de boer dan voor de consument. Of niet?

Nutriëntengebrek

Inmiddels is navolgend (vooral Amerikaans) wetenschappelijk onderzoek komen vast te staan dat de gehaltes aan vitamines en mineralen in groente en fruit de afgelopen zestig jaar sterk zijn teruggelopen. 'Sterk' is niet overdreven: spinazie bevat bijvoorbeeld 90% minder ijzer, en tomaten 90% minder koper! Door andere onderzoeken is vast komen te staan dat de Nederlandse voeding een ernstig tekort aan vitamines en essentiële aminozuren, mineralen en spoorelementen vertoont. De invloed van verlaagde consumptie van mineralen en vitamines is door onderzoekers in verband gebracht met ziekten als kanker en 'ouderdomsziekten', en ook met slechte leerprestaties, eetstoornissen, autisme en gedragsproblemen bij kinderen¹.

Weggeschoffeld?

Toch suggereren de voedingsadviezen van overheidswege nog steeds dat men door het eten van 'evenwichtige voeding' de Aanbevolen Dagelijkse Hoeveelheden van deze stoffen wel binnenkrijgt. Echter, ten eerste zouden deze ADH's volgens meerdere wetenschappers nodig naar boven toe bijgesteld moeten worden, en ten tweede is het gehalte aan nutriënten (voedingsstoffen) van de meeste groente en fruit dermate afgenomen dat een veel hogere consumptie nodig is om die ADH's binnen te krijgen.

¹ Uit *Gewoon ongewoon boer zijn*, Hans Schiere en Harm Janssens (het PMOV-verhaal voor boeren, burgers en buitenlui), met dank aan Paul Blokker

² TNO report, *Dietary intake in the Netherlands, 1988-1989, minerals, trace elements and vitamins*

Typend voor deze situatie is het rapport door de directeur van de Stichting Orthomoleculaire Educatie (SOE) uit 1995. Hij besloot de voedingswaarde te gaan narekenen van de 'referentievoedingen' die worden aanbevolen door het Voorlichtingsbureau voor de Voeding. Dit is het voedsel waarmee de 'evenwichtige voeding' wordt verkregen. Hij toonde tekorten in de voeding aan voor 15 verschillende bevolkingsgroepen, en concludeerde ernstige tekorten bij de hele bevolking voor vitamine A, selenium en koper, en bij grote groepen voor vitamine D, calcium, ijzer, zink en magnesium. Zijn bevindingen worden gestaafd door andere sindsdien uitgevoerde onderzoeken, ook in opdracht van het ministerie van VWS². Echter, dat ministerie heeft tot op heden haar referentievoedingen slechts gedeeltelijk aangepast, en lijkt de 'ondervoeding' zoals hier geschetst nog steeds te ontkennen.

Kunstmest

De Duitse auteur Erhard Hennig betoogt in zijn boek *Geheimen van een vruchtbare bodem* dat de verarming van de bodem grotendeels debet is aan de verminderde gehaltes aan nutriënten. 'De vruchtbaarheid van de bodem zet zich voort in de planten en de plantenvruchtbaarheid zet zich voort in mens en dier', en omgekeerd. Hij betoogt dat het verarmingsproces al zo'n 100 jaar geleden werd ingezet, door het massaal verlaten van het gebruik van compost ten gunste van kunstmest, monoculturen en onvoldoende aandacht voor het leven van een bodem.

Dit grootschalige gebruik van kunstmest hing samen met een krachtig overheidsbeleid, na de tweede wereldoorlog, om voedselzekerheid te creëren. Echter, door het gebruik van kunstmest is de humus in de bodem langzaam maar zeker zeer sterk afgenomen (niet alleen in Nederland), terwijl juist humus de basis vormt voor het bodemleven en de voeding van de planten met mineralen. Het is de sleutel, de hartchakra van de bodem, net als de boer op zijn bedrijf (zie pag. 3, 'Humus is de ziel van de bouwvoor'). En zonder deze sleutel kan de plant niet tot een volwaardig voedingsmiddel uitgroeien, wat onder andere tot uitdrukking komt in het gehalte aan vitamines en mineralen.

De vrijhandel binnen de EU heeft er verder aan bijgedragen dat boeren zich zijn gaan specialiseren en dat voedselproductie een vooral door economische wetten gestuurd proces is geworden. Inderdaad is de voedselzekerheid sterk vergroot en de voedselveiligheid ook, door het ketenbeheer, maar op wat voor bodem een product is voortgebracht is minder transparant dan ooit.

'Hoe groter het veelvoud (soorten en aantallen) aan bodemorganismen die alle heel specifieke taken verrichten, des te stabiel en volwaardiger vormt zich het eindproduct humus met zijn inhoud aan werkzame stoffen, vitamines en enzymen. De planten die op een dergelijke grond groeien, zullen werkelijke voedingsplanten zijn. Gezonde voedingsplanten zijn eigenlijk geneeskrachtige planten.' (E. Hennig, pag. 89)

Lees verder op pag 7 >>>

Boeken

Het Intentie Experiment

Door Lynne McTaggart (isbn 9789020284560)

Lynne McTaggart heeft een verbluffend talent om de nieuwste wetenschappelijke research op het terrein van de kwantumfysica bijeen te brengen en op een directe en toegankelijke manier te presenteren. Ze inspireert je om diep in het mysterie van het leven te duiken om erachter te komen wat bewustzijn werkelijk is en wat het effect is van de intentie op de materie, het gemanifesteerde en het leven zelf. Wetenschappers uit de gehele wereld hebben uitgebreid onderzoek gedaan naar het fenomeen dat gedachten en intenties een tastbare energie zijn met het verbazingwekkende vermogen onze wereld te beïnvloeden. We kunnen er ons leven mee focussen, ziekten genezen, steden reinigen en de aarde vernieuwen. Dit is het eerste boek dat niet alleen het wetenschappelijk bewijs van menselijke intentie naar voren brengt, maar ook het eerste dat uitlegt hoe je deze kracht kunt gebruiken, op individueel en op collectief niveau. De lezers zijn onderdeel van het experiment waarbij boek en website (www.intentionexperiment.com) onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. (SdH)

Gewoon ongewoon boer zijn; Het PMOV verhaal voor boeren, burgers en buitenlui

Door Hans Schiere en Harm Jansens (redactie), 2007

Als afsluiting heeft het PMOV een boek samengesteld (zie pag.1) over de ideeën en belevenissen opgedaan op weg naar duurzaam produceren en consumeren. De verhalen in het boek weerspiegelen de drang van agrarische ondernemers om iets nieuws en iets beters te doen, maar ook de onzekerheid van het gaan over onbetreden paden. Omdat de PMOV niet als enige organisatie op deze manier bezig is (geweest) wordt regelmatig verwezen naar verwante initiatieven. Op deze manier wordt getracht een brug te slaan tussen voorlopers die risico durven lopen en behoudenden die het zeker willen weten. Het laat ook zien dat vernieuwing niet gaat zonder strijd. In die zin is het geheel een uitdaging voor boeren, burgers en buitenlui, dus voor de gehele maatschappij om op deze eigen-wijze door te gaan! Voor meer informatie: info@pmov.nl, fax 0318 575079

Geheimen van een vruchtbare bodem

Door Erhard Hennig (isbn 90-90 09 627-2)

De laatste zestig jaar is de bodem steeds meer beschouwd als een soort substraat: van die bolletjes piepschuim waar je alleen wat kunstmest in hoeft te doen om de plant te laten groeien. Erhard Hennig heeft al die tijd geijverd voor de instandhouding van de bodems en in dit boek beschrijft hij wat

bodems zijn en hoe ze werken. Bodems zijn een stukje ondoorgrondelijke natuur en zijn boek maakt duidelijk dat de zorg voor dit stukje natuur als geen ander van belang is voor ons eigen voortbestaan (zie pag. 5). Hennigs boek is de weerslag van een zeer diepgaande kennis en is toch beknopt en toegankelijk. Het is uitgegeven door fabrikant van bodemverbeteringsproducten Agriton en alleen verkrijgbaar via www.agriton.nl. (AvH)

AnastasiaNL-forum

Alle enthousiaste lezers van de Anastasia boeken geschreven door Vladimir Megre kunnen inzichten, initiatieven en ideeën met elkaar uitwisselen op het AnastasiaNL-forum, zie <http://groups.yahoo.com/groups/anastasiaNL>. Anastasia is een vrouw die in volmaakte harmonie met haar omgeving geïsoleerd leeft in de Russische taigabossen en veel kennis heeft over de nieuwste wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Voor workshops over Anastasia, zie www.malika.info. (EW)

Agenda

De agenda bevat activiteiten georganiseerd door partners en vrienden van AA. Hebt u ook een activiteit? Stuur de aankondiging naar ellen@schrijfwinkel.nl.

Dansen van Universele Vrede

Malika Cieremans verzorgt **20 mei, 24 juni en 7 t/m 10 juni** workshops 'Dansen van Universele Vrede'. Klanken, ritmes en bewegingen zijn geïnspireerd op de natuur en universele religies & tradities. Info: 06-50622137, www.malika.info

Landbouwdag The Edge en Aquarius Alliance

Een dag voor boeren, burgers en buitenlui over wat er mis is in de landbouw en wat je persoonlijk daaraan zou kunnen doen op **28 mei** op het biologisch melkveebedrijf van Monique en Koos van der Laan in Woerden. Voor info kijk op www.theedge.nu (scheduled activities) of bel 020-6202285.

Ontmoetingsdag Aquarius Alliance

Op **9 juni** organiseren we een ontmoetingsdag voor partners en vrienden met veel info en veel ruimte voor eigen inbreng. Partners en vrienden ontvangen nadere info.

Open Dagen en Streekgala

23 en 24 juni zijn weer de open dagen bij de biologische boer, zie www.biologica.nl. 24 juni is het streekgala, zie www.streekgala.nl met allerlei activiteiten onder andere bij Aquarius-vrienden familie Uijen-Daamen uit Niftrik.

Landjuweel de Hoeven

Op **29 en 30 juni en 1 juli** viert 'landjuweel de Hoeven' te Dalfsen, het bedrijf van Thijs Scholten en Annemie Lepelaars, haar opening.

Frambozenweekend

Raspberry-Maxx te Meijel organiseert **7 en 8 juli** voor de tweede keer het frambozenweekend met vele frambozenactiviteiten, zie www.raspberry-maxx.nl.

Healing Touch voor Dieren

Carol Komitor, docent en grondlegster van Healing Touch voor Dieren, geeft **24 t/m 28 mei** tweedaagse workshops in Bilthoven en Arnhem. Meer info: www.healingtouch.nl 06-21591022.

Gezonde voeding

Hoe kun je nu door als consument (met zorg voor zowel de eigen gezondheid als die van de samenleving) aan goed voedsel komen? En hoe kunnen we ervoor zorgen dat we via de voedselproductie weer een lijntje krijgen naar de intelligentie van de aarde en de natuur, via het werk van de boer?

Biologische boeren gebruiken geen kunstmest maar in plaats daarvan compost en organische mest. Echter, uit chroma-metingen blijkt dat ook veel organische mest en compost niet goed zijn voor de bodem. (Biologische boeren moeten alleen de eerste 35kg stikstof van biologische oorsprong aanvoeren.) Daarom zijn biologische producten - wat betreft het mineralengehalte - niet noodzakelijk beter dan gangbare. Het gaat om de kwaliteit van het bodemleven.

Biologisch-dynamische bedrijven besteden bewust aandacht aan hun bodems en de plaats hiervan in het geheel, en gebruiken minimaal 60% eigen mest en compost. Ook worden BD-boeren gestimuleerd om hun bewustzijn te versterken en de balans op hun bedrijf ook energetisch goed te krijgen. Echter, ook BD-producten worden niet onderworpen aan chroma-metingen of de meting van de energiefrequentie.

PMOV-boeren zorgen dat hun bodem-plant-dierkringloop optimaal gebruik maakt van mineralen, zodat zowel dieren als bodems gezond zijn, en dus planten. En sommigen van hen werken eraan om ook op energetisch niveau hun bedrijf in balans te krijgen, zodat de producten die zij voortbrengen de zonne-energie zo heel mogelijk bevat. Maar helaas zijn er nog maar weinig van de producten van deze boeren te koop.

De boer op!

Het is duidelijk dat we niet alleen kunnen vertrouwen op de voedsel- en warenautoriteiten om ons te vertellen wat gezonde voeding is. Voeding die niet alleen ouderwetse niveaus van mineralen en vitamines bevat, maar die ons ook een beetje laat delen in de voedende kringloop van de natuur. Daarvoor hebben we onze moestuinen, en wie dat niet heeft moet de boer op! Kijk op www.biologica.nl en www.demeter-bd.nl (en binnenkort op www.aquariusalliance.nl) om te kijken waar bodemvriendelijke boeren zijn bij u in de buurt, en fiets er op een mooie dag eens langs. En stel uw vraag als consument: hoe

gaat het met uw bodems? Hierbij kunt u bijvoorbeeld letten op de volgende punten

- ▶ Voert men regelmatig mestonderzoek uit, zodat men weet of de mest geen schadelijke rottingsgassen bevat, zoals blauwzuurgas?
- ▶ Is de bodem niet ingeklonken?
- ▶ Heeft men wel eens van ecotherapie gehoord, of van pendelen?
- ▶ Hoe wordt de mest 'aangewend': door injectie, en regelmatig een klein beetje of veel ineens?
- ▶ Bij veehouders: krijgen de koeien veel vezelrijk voer om hun magen aan het werk te zetten?
- ▶ Zit er stro door de (drijf)mest, liefst uit een potstal (goed voor de bodem)?

Misschien wilt u daar dan wel terugkomen met uw boodschappentas. Grote kans dat de boer nu alleen nog maar melk heeft, die hij bij een grootverwerker afzet en niet aan u, maar ook: grote kans dat zo'n boer erover wil nadenken samen met een groep consumenten! En misschien een hectare van zijn land beschikbaar stelt voor een lappendeken met groente, of wat kleinfruit, of een melktap aanschaft.

Tips voor een gezonde moestuin

Zo werk je aan een gezonde levende bodem:

- ▶ plant groenbemesters tussen de gewassen door (peulvruchten, klaver ed)
- ▶ spit niet de bovenste aardlagen naar onder en omgekeerd
- ▶ gebruik geen rottingsproducten als bemesting: het mag niet stinken!
- ▶ laat de grond niet braak liggen, of bedek met bladeren of compost
- ▶ gebruik goed doorluchte compost, en geen kunstmest
- ▶ pas vruchtwisseling toe (bij voorkeur met vlinderbloemigen).

Grond met een gezond bodemleven is te herkennen aan veel regenwormen, een kruimelige structuur, een goede geur en schimmeldraden!

Arend

De ooievaar en de kip

Tekst: Arend Joosten, www.deoudemuur.nl

Op verschillende ooievaarsnesten in de omgeving zie je al voortdurend een wit silhouet zitten. De ooievaargeliefden zitten al op eieren, het is maar te hopen dat de latere verslechtingen in het weer niet wederom voor verkleumde jongen zorgt. Als de jongen niet droog en warm gehouden kunnen worden dan is een infectie de genadeslag voor deze reddeloze donshoepjes en is een geheel broedseizoen verloren. Ooievaars hebben namelijk een zeer strak schema in de verzorging en opvoeding want de terugreis staat gepland en dan moet alles in gereedheid zijn. Uitstel is geen optie want dat is te onveilig tijdens de trek naar het zuiden. Ook op energie niveau is een tweede broed

gevaarlijk want dan ontbreekt het de ouderdieren aan voldoende vetreserves om de lange reis te doorstaan. De natuur gaat heel berekenend om met de benutting van energie en overlevingskansen worden precies uitgekiend om de soort in stand te houden. Eén jaar zonder jongen is minder erg dan twee ouders die de reis naar het zuiden niet overleven. Er zijn natuurlijk altijd minder gelukkigen in het dierenrijk, zoals onze kip. De kip mocht niet naar buiten want er zijn nog hele volksstammen in beleidsbepalende kantoorparken (Den Haag en Brussel bijvoorbeeld) die de kip willen beschermen tegen verschillende ziektes en die nog steeds niet in de gaten hebben dat ze de verkeerde individuen aanpakken (ophokken). Je moet diegenen ophokken die het met de hygiëne niet zo nauw nemen en diegenen die maar blijven slepen met mest en uitgeputte dieren door heel Europa. Daar zit het probleem en echt niet bij de overvliegende trekvogels. Zieke trekvogels komen de lucht niet eens in want daar zorgt moeder natuur wel voor, die exemplaren vallen ten prooi aan Reinaart de Vos en zijn kornuiten want zij zijn door moeder natuur uitgekozen als behoeder van de gezonde biotoop. Deels om zich zelf in stand te houden en deels als vuilopruimer om de natuur gezond te houden.

In symbiose met de aarde

tekst: Marianne van der Schilden

Stel nou eens dat je de wereld waarop wij leven ziet als een heel groot organisme, dus echt als 'moeder aarde'. Zijn wij mensen dan misschien de luizen in haar pels? Het lijkt er op dit moment wel op. We gedragen ons vaak als parasieten en nemen wat we nodig hebben zonder er iets voor terug te geven. Kunnen we niet leven in symbiose met onze moeder aarde? Wat zouden we haar dan terug kunnen geven? Wat heeft ze van ons nodig? Misschien wel zoiets subtiels als dankbaarheid ...

De bodem waarop ieder van ons leeft is een stukje van de huid van moeder aarde. Een plekje waarop ze ons gedooft zolang wij ons goed gedragen. Een plekje dat leeft ook. Dat de energie van de aarde uitstraalt en ons informatie geeft over hoe zij er voor staat. Want als groot organisme heeft ook de aarde een energieveld om zich heen, een eigen en voelbaar aura.

Terwijl wij ons leven leven zijn we voortdurend met haar in gesprek. Wij vragen de aarde wat we van haar nodig hebben en zij vraagt ons datgene wat zij van ons nodig heeft. Zo krijgen we voortdurend signalen vanuit die aarde waarop wij leven en die ons ook voortdurend beïnvloeden. Dat we ons dit niet bewust zijn maakt de invloed van die signalen niet minder. We ontvangen de stemmingen, de pijn en de nood van de plek waarop wij wonen en zijn. We resoneren met de trillingen die de aarde uitzendt. Daarom zoeken we soms plekken op de aarde op die zo gezond en krachtig zijn, dat we ons daar vanzelf vitaler en beter gaan voelen. De plek waar je woont bepaalt een deel van je dagelijkse vitaliteit, kracht en gezondheid. Of je gebrek daaraan.

Net als ieder ander organisme bevat de aarde vitale en zwakke plekken. Ze kan verwond of beschadigd raken en heeft dan heling nodig, tijd en gelegenheid om zich te herstellen. Bij ieder organisme helpt liefdevolle aandacht bij het helingsproces, ook bij moeder aarde.

Volkeren die leven in stamverband, zoals negers en indianen, verbinden zich met elkaar en met een specifiek stuk land. Deze binding is van wezenlijk belang voor hun leven en ze nemen hun gesprek met de aarde serieus. Ze leven bewust 'binnen' en als onderdeel van een kringloop die groter is dan één individu en één leven. Zowel de nageboorte als het lichaam van iedere mens die binnen zo'n stam wordt geboren, wordt begraven in de aarde. Ze geloven dat zoals hun 'stof' één is met het land waar ze leven, ook hun geest en hun ziel één zijn met dit land. Hun bestemming, kennis en levensloop zijn afhankelijk van de toestand van het land en andersom. Ze nemen de aarde - en de interactie met de aarde - serieus. Zoals ze het hert vragen om zich te offeren voor consumptie, vragen ze de aarde hen te dragen, te beschutten en van voedsel te voorzien. En zowel het hert als de aarde worden achteraf passend bedankt. Van elke maaltijd wordt met dank een beetje aan de aarde teruggegeven, zodat deze als het ware mee-eet.

Bij ons geldt dit nog het meest voor de boeren. Zij leven op een stuk land en zijn hiermee verbonden op lichamelijk, geestelijk en zielsniveau. Hun voorouders leefden op hetzelfde stuk land en hun levensenergie en informatie zijn op een subtiel niveau nog voelbaar door de tijd heen. De aura van een boer is dan ook letterlijk verbonden met de aura van zijn land. Hij leeft in symbiose en zij beïnvloeden elkaar op een subtiel niveau. Een gezonde boer woont op een gezond stuk land en andersom. Dat is heel simpel gesteld, maar wel iets om over na te denken.

En de niet-boeren onder ons? Wat hebben wij met de grond waarop wij leven? Net zoveel, al hebben we meer afstand genomen en wortelen we niet meer zo gemakkelijk op één plaats. Wij hebben net zo goed behoefte aan vitaliteit, beschutting en voedsel van de aarde als de natuurvolkeren en de boeren. En die krijgen we ook van haar, vooral van de plek waar we wonen. Omdat we dagelijks leven in deze aardse trillingen past hierbij ook voedsel met dezelfde trillingen, wat pleit voor het eten van streekproducten. En voordat je gaat eten is het netjes om eerst zelf iets aan de aarde aan te bieden. Laten we wat tijd vrij maken om bewust respect naar de aarde te sturen. Een heleboel liefde. En natuurlijk dankbaarheid.

Welkom bij Aquarius Alliance / Colofon

De Aquarius Alliance Nieuwsbrief is een tweemaandeIn de Aquarius Alliance wisselen boeren en burgers, wetenschappers en consumenten, denkers en doeners, kortom iedereen die zich betrokken voelt, ideeën uit over het ontwikkelen van een gezonde land- en tuinbouw waarbij mens, dier, natuur, landschap en economie in balans zijn.

Als vriend van de Aquarius Alliance ontvangt u ongeveer vijf maal per jaar deze Nieuwsbrief en ondersteunt u dit goede werk met een bijdrage van minimaal € 3,20 per

maand. In overleg kunt u partner worden van deze netwerkorganisatie. Donaties zijn welkom op banknummer: 110078144. Voor meer informatie en/of aanmelding: www.aquariusalliance.nl of info@aquariusalliance.nl, 06.477.60.147 (Jelleke de Nooy)

Redactie: Heleen van Haaften, Sake de Haan, Annet van Hoom, Arend Joosten, Jelleke de Nooy, Marianne van der Schilden, Ellen Winkel.

Overname van artikelen is alleen toegestaan na overleg met de redactie en met bronvermelding. De Stichting is niet aansprakelijk voor onbedoeld verkeerde berichtgeving.

Brievenbus

Wat houdt partners en vrienden van de Aquarius Alliance bezig? Het is leuk om ervaringen van elkaar te lezen en elkaar te inspireren. Wij plaatsen graag uw berichten. Mail ze naar ellen@schrijfwinkel.nl Dit keer waren er geen inzendingen.

